

**TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF ECONOMICS**

VOLUME 7 / 2024

LABOR ECONOMICS

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

ilmiy elektron jurnali

**LABOR ECONOMICS AND
HUMAN CAPITAL**

scientific electronic journal

2025-yil 3-son

Volume 4, Issue 3, 2025

**MEHNAT IQTISODIYOTI
VA INSON KAPITALI**
ISSN: 3030-3117

LABORECONOMICS.UZ

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

№ 3-2025

**ЭКОНОМИКА ТРУДА И ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ
КАПИТАЛ**

LABOR ECONOMICS AND HUMAN CAPITAL

“Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali” ilmiy elektron jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi (OAK) rayosatining 2023-yil 3-iyundagi 328/3-sonli qarori bilan ro'yxatga olingan.

Muassis: “Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali” ilmiy maktabi.

Tahririyat manzili:

100066, Toshkent shahri, Islom Karimov ko'chasi,
49 uy

Elektron manzil: ilmiymaktab@gmail.com

Jurnal web-sayti: www.laboreconomics.uz

Bog'lanish uchun telefonlar:

+998998818698

Tahririyat Kengashi raisi:**(Chairman of the Editorial Board)**

Abduraxmanov Qalandar Xodjayevich, O'zFA akademigi

Tahririyat Kengashi a'zolari:**(Members of the Editorial Board)**

Sharipov Kongratboy Avezimbetovich, t.f.d., prof.
Yusupov Axmadbek Tadjiyevich, i.f.d., prof.
Raifkov Kudratilla Mirsagatovich, i.f.d., prof.
Xalmuradov Rustam Ibragimovich, i.f.d., prof.
Umurzakov Baxodir Xamidovich, i.f.d., prof.
Nazarov Sharofiddin Xakimovich, i.f.d., prof.
Jumayev Nodir Xasiyatovich, i.f.d., prof.
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof.
Zokirova Nodira Kalandarovna, i.f.d., prof.
Xudoyberdiyev Zayniddin Yavkachevich, i.f.d., prof.
Muxiddinov Erkin Madorbekovich, i.f.f.d., (PhD)
Xolmuxammedov Muhsinjon Murodullayevich, i.f.n., dots.
G'oyipnazarov Sanjar Baxodirovich, i.f.d., prof.
Irmatova Aziza Baxramovna, i.f.d., prof.
Shakarov Zafar Gafarovich, i.f.f.d., (PhD)

Jamoatchilik Kengashi a'zolari:**(Community Council members)**

Bred Bodenxauzen (AQSh)
Jon Ankor (Buyuk Britaniya)
Odegov Yuriy Gennadevich (Rossiya Federatsiyasi)
Xeynz Miller (AQSh)
Sung Dong Ki (Koreya Respublikasi)
Masato Xivatari (Yaponiya)
Gerxard Feldmayer (Germaniya)
Eko Shri Margianti (Indoneziya)
Ahmed Mohamed Aziz Ismoil (Misr)
Rohana Ngah (Malayziya)
Sharifah Zanniyerah (Malayziya)
Teguh Dartanto (Indoneziya)
Nur Azlinna (Saudiya Arabistoni)
Muhammed Xoliq (Pokiston)
Alisher Dedaxonov (Toshkent)

Mas'ul muharrir (Editor-in-Chief): G'oyipnazarov Sanjar Baxodirovich

Ijrochi muharrir (Executive Editor): Iskandarova Dilafruz Ikrom qizi

Veb-administrator (Web admin): Musayev Xurshid Sharifjonovich

MUNDARIJA (CONTENTS)**MEHNAT BOZORI VA MEHNAT MUNOSABATLARI**

A.J.Anvarxonov	<i>The role of special economic zones in job creation .....</i>	5-12
F.B.Batirov	<i>Dunyo istiqbolli tajribalarini qo'llash orqali bandlikni ta'minlash .....</i>	13-22
T.M.Bobojonov	<i>Yashil iqtisodiyot sharoitida ish bilan bandlik imkoniyatlarini kengaytirishda sun'iy intellektning roli</i>	23-37
F.A.Ibragimova D.I.Iskandarova	<i>Tadbirkorlik faoliyatida marketing strategiyalarining mehnat unumdorligiga ta'siri .....</i>	38-45
A.A.Nizametdinov	<i>Mahallalarda aholini o'zini o'zi band qilishni baholash omillari .....</i>	46-56

INSON KAPITALI

M.O.Hamrokulov	<i>From workforce to human capital: the future of management .....</i>	57-63
Y.X.Turdiyeva	<i>Особенности развития государственно частного партнёрства в системе дошкольного образования республики Узбекистан .....</i>	64-68

INSON TARAQQIYOTI

N.S.Qayumova	<i>Cultural and socio-economic drivers of informal social protection systems in Uzbekistan .....</i>	69-80
D.I.Iskandarova	<i>O'zbekistonda aholi turmush farovonligini yaxshilash va daromadlarni oshirishda tadbirkorlikni rivojlantirishning ahamiyati .....</i>	81-88

KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISH

S.P.Qurbonov	<i>“Kambag'allik qopqoni” faolligi va uni unumli bandlik tamoyillari asosida so'ndirish imkoniyatlari .....</i>	89-104

INSON RESURLARINI BOSHQARISH

I.A.Imomov D.X.Umirova	<i>Improving the system of human resource capacity management in higher education institutions: evidence from Uzbekistan .....</i>	105-121
M.G.Umarxodjayeva N.R.Omanova	<i>Tashkilotlarning ichki va tashqi muhitini baholash .....</i>	122-131

M.G.Tuychiyeva	<i>Современные тенденции и вызовы в банковском риск-менеджменте .....</i>	132-141
TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH		
A.A.Abduqahorov	<i>Kichik va o'rta biznes subyektlari eksport faoliyatini qo'llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish yo'nalishlari .....</i>	142-151
Z.T.Amirov	<i>Sanoat mahsulotlari tayyorlash jarayoniga xos xususiyatlar .....</i>	152-160
I.S.Foziljonov	<i>O'zbekistonda faoliyat yurituvchi korxonalarda pul oqimlari samaradorligini baholash amaliyoti .....</i>	161-168
Ch.A.Jabborova	<i>Aksiyadorlik jamiyatlarida soliq majburiyatlari hisobi...</i>	169-175
S.R.Safayeva	<i>Environmental sustainability in tourism: perspectives for Uzbekistan .....</i>	176-185
S.R.Yakubov	<i>Yakka tartibdagi tadbirkorlar faoliyatini soliqqa tortish mexanizmining rivojlanish bosqichlari .....</i>	186-198
GENDER TENGLIGI		
Sh.Q.Xoliyorova	<i>Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sohasida xotin-qizlar barqaror ish bilan bandligini oshirishning istiqbolli yo'nalishlari .....</i>	199-208

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

ISSN: 3030-3117

<https://laboreconomics.uz/>

O‘ZBEKISTONDA AHOLI TURMUSH FAROVONLIGINI YAXSHILASH VA DAROMADLARNI OSHIRISHDA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI

Iskandarova Dilafruz Ikrom qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Mehnat iqtisodiyoti kafedrası tayanch doktoranti,

Fan va texnologiyalar universiteti

“Iqtisodiyot” kafedrası o‘qituvchisi

ORCID: 0009-0007-6454-9990

dilafruz00806@gmail.com

DOI: https://doi.org/10.55439/LEHC/vol2_iss1/a196

Annotatsiya. Mazkur maqolada O‘zbekiston Respublikasida aholining turmush farovonligini oshirishda tadbirkorlikning tutgan o‘rni hamda kichik va o‘rta biznesni rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilayotgan davlat siyosati tahlil qilingan. Muallif tomonidan O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi ma‘lumotlari asosida kichik tadbirkorlik subyektlarining jami bandlikdagi ulushi hamda ushbu subyektlarda band bo‘lganlar soni hududlar kesimida o‘rganilgan. Shuningdek, xorijiy va mahalliy olimlarning tadbirkorlikni iqtisodiy o‘sish va jamiyat farovonligidagi o‘rniga doir ilmiy yondashuvlari tahlil qilinib, ushbu sohaning O‘zbekistondagi rivojlanish tendensiyalari yoritilgan. Natijalarga ko‘ra, tadbirkorlik iqtisodiy faol aholining bandligi, daromadlarining ortishi va ijtimoiy barqarorlikka xizmat qiluvchi asosiy omil ekanligi tasdiqlangan.

Kalit so‘zlar: Tadbirkorlik, bandlik, kichik biznes, aholi turmush farovonligi, aholi daromadlari, iqtisodiy rivojlanish.

ЗНАЧЕНИЕ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В ПОВЫШЕНИИ УРОВНЯ ЖИЗНИ И ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ

Искандарова Дилафруз Икром кизи

Ташкентский государственный экономический университет

Докторант кафедры Экономики труда,

Университет науки и технологий

Преподаватель кафедры «Экономика»

Аннотация. В данной статье проанализирована роль предпринимательства в повышении уровня жизни населения Республики Узбекистан, а также государственная политика, реализуемая в направлении развития малого и среднего бизнеса. Автором исследованы доля субъектов малого предпринимательства в общей занятости и численность занятых в этих субъектах по регионам на основе данных Национального комитета Республики Узбекистан по статистике. Также рассмотрены научные подходы зарубежных и отечественных ученых к роли предпринимательства в экономическом росте и благосостоянии общества. По результатам исследования установлено, что предпринимательство является

ключевым фактором обеспечения занятости экономически активного населения, роста доходов и социальной стабильности.

Ключевые слова: Предпринимательство, занятость, малый бизнес, уровень жизни населения, доходы населения, экономическое развитие.

THE IMPORTANCE OF ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT IN IMPROVING LIVING STANDARDS AND INCREASING INCOME IN UZBEKISTAN

Iskandarova Dilafruz Ikrom kizi

Tashkent State University of Economics

PhD Researcher, Department of Labor Economics,

University of Science and Technologies

Teacher, Department of “Economics”

Abstract. This article analyzes the role of entrepreneurship in improving the living standards of the population in the Republic of Uzbekistan, as well as the state policy being implemented to develop small and medium-sized businesses. The author examines the share of small business entities in total employment and the number of people employed in these entities across regions based on data from the National Statistics Committee of the Republic of Uzbekistan. Furthermore, the paper reviews academic approaches by foreign and domestic scholars regarding the role of entrepreneurship in economic growth and societal well-being. The findings confirm that entrepreneurship serves as a key factor in ensuring employment of the economically active population, increasing income levels, and promoting social stability.

Keywords: Entrepreneurship, employment, small business, living standards, population income, economic development.

Kirish

Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarning muhim yo'nalishlaridan biri bu – aholining turmush darajasini oshirish va barqaror farovonlikni ta'minlashdir. Ushbu maqsadlarga erishishda tadbirkorlik faoliyatining roli nihoyatda katta. Chunki tadbirkorlik nafaqat yangi ish o'rinlarini yaratadi, balki iqtisodiy o'sish, innovatsiyalarni joriy etish va hududiy rivojlanishga ham sezilarli hissa qo'shadi. Shu bois, mamlakatimizda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Mamlakatimizda tadbirkorlik jamiyat taraqqiyotining muhim omili sifatida qaraladi. Bugungi kunda Yangi O'zbekiston sharoitida bu sohani rivojlantirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Tadbirkorlik – bu o'z mulki asosida tavakkalchilikni ko'zlagan holda foyda olishga qaratilgan tashabbuskor faoliyat bo'lib, iqtisodiy o'sish, ish o'rinlari yaratish va aholi daromadlarini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Xususan, kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash, tadbirkorlik uchun qulay muhit va huquqiy kafolatlar yaratish orqali aholining turmush darajasini oshirish maqsad qilingan.

Davlatimiz rahbari Sh.M.Mirziyoyev tomonidan 2023-yil 10-noyabrda imzolangan “Kichik va o'rta biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini

takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Farmonda tadbirkorlikni moliyaviy qo‘llab-quvvatlash tizimini takomillashtirish choralari belgilandi. Unda o‘rta biznesga resurslar yetishmasligi masalasi ko‘tarilib, muqobil moliyalashtirish vositalari, xizmatlar ipotekasi, va ulush kiritish kabi mexanizmlar joriy etildi. Tadbirkorlikni rivojlantirish jamg‘armasi esa endilikda “Tadbirkorlikni rivojlantirish kompaniyasi” sifatida faoliyat yuritmoqda.

Shu bilan birga, o‘zini o‘zi band qilayotgan fuqarolarga ko‘mak ko‘rsatish, yashil texnologiyalarni joriy etish, energiya tejamkorlikni qo‘llab-quvvatlash, va banklar orqali milliy hamda xorijiy valyutadagi resurslarni kichik biznesga yetkazish ishlari olib borilmoqda. Tadbirkorlik faqat iqtisodiy yuksalish emas, balki bandlik, innovatsiya, ilmiy tadqiqotlar, va jamiyat farovonligini ta‘minlashning asosiy yo‘nalishlaridan biridir. Chunki tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirishning mamlakat miqyosida ahamiyati quyidagilardan iborat:

- Tadbirkorlikni rivojlantirish aholini ish bilan ta‘minlaydi;
- aholi bandligi ta‘minlangach, daromadlarni oshiradi va kambag‘allikni qisqartirish, uy-joy mulkdorlarining ko‘payishi kabilarga yordam beradi;
- yangi mahsulot ishlab chiqarishni, bozorda tovarlarning sifatini ta‘minlaydi, raqobatbardoshlikni oshiradi va odamlarning turmush darajasini yaxshilaydi;
- yangi mahsulot va xizmatlar bozorga chiqarilishidan oldin o‘rganilishi va sinovdan o‘tkazilishi kerak, shu sababli ilmiy-tadqiqot ishlarini qo‘llab-quvvatlaydi va rag‘batlantiradi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Tadbirkorlikning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga ta‘siri borasida bir qator xorijiy va mahalliy olimlar ilmiy izlanishlar olib borgan. Xususan, G‘arb tadqiqotchilarining yondashuvlari tadbirkorlikni iqtisodiy o‘sishning asosiy drayveri sifatida ko‘rsatadi.

Masalan, J.Schumpeter [1] o‘zining innovatsion yondashuvi bilan mashhur bo‘lib, u tadbirkorlarni iqtisodiy tizimda yangilik kirituvchilar sifatida baholaydi. Schumpeterning fikricha, tadbirkorlar bozorda yangiliklar orqali raqobat muhitini keskinlashtirib, iqtisodiy o‘sishga turtki beradi. Bu yondashuv ayniqsa, bugungi raqamli iqtisodiyot sharoitida o‘z dolzarbligini saqlab qolmoqda.

Yana bir mashhur iqtisodchi I.Kirzner [2] esa tadbirkorlikni imkoniyatlarni ilg‘ash va resurslarni samarali yo‘naltirish jarayoni sifatida ko‘radi. Unga ko‘ra, tadbirkorlar mavjud bozor nuqsonlarini aniqlab, ularni to‘ldirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshiradi. Bu yondashuv iqtisodiy farovonlikka olib keluvchi jarayon sifatida tadbirkorlikni keng tushunishga imkon beradi.

Shuningdek, P.F.Drucker [3] tadbirkorlikni faqatgina biznes yuritish emas, balki menejment va strategik fikrlash asosida innovatsiyalarni amaliyotga joriy qilish vositasi sifatida ta‘riflaydi. Uning qarashlarida

tadbirkorlik — mavjud resurslardan yangicha va samarali foydalanish orqali yangi qiymat yaratish manbai hisoblanadi.

Mahalliy olimlar ham bu borada bir qancha tadqiqotlar olib borishgan. Jumladan, akademik K.X.Abdurahmonov [4] oʻz tadqiqotlarida Oʻzbekiston sharoitida tadbirkorlikni rivojlantirish orqali ijtimoiy-iqtisodiy muammolarni hal etish mumkinligini asoslaydi. Uning tadqiqot ishlarida, ayniqsa, ishsizlik muammosining kamayishida tadbirkorlikning tutgan oʻrni batafsil yoritilgan.

G.Q.Abduraxmonova [5] esa ilmiy izlanishlarida ayollar tadbirkorligini rivojlantirish, ularni biznesga jalb qilish va gender tengligini taʼminlash orqali jamiyat farovonligini oshirish masalalariga eʼtibor qaratgan. Uning fikricha, tadbirkorlik nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy oʻzgarishlar uchun ham kuchli vositadir.

Shuningdek, Z.Raxmonov hamda A.Hakimov [6] tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda Oʻzbekiston Respublikasida yoshlarning tadbirkorlik tashabbuslari, startap va loyihalarini amalga oshirishni qoʻllab-quvvatlash, ishsizlarni mehnat bozorida talab yuqori boʻlgan mutaxassisliklar va tadbirkorlik koʻnikmalariga oʻrgatish masalalari yoritilgan.

Mahalliy olimlardan Z.Ya.Xudayberdiyev [7], N.Arabov [8], A.Irmatova [9], S.Gʻoyipnazarov va S.Qurbonovning [10] ilmiy tadqiqot ishlarida ham aholi daromadlarini oshirishda tadbirkorlikni rivojlantirishning ahamiyati yoritib berilgan.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqot ishida statistik guruhlash, induksiya, deduksiya, qiyosiy taqqoslash kabi usullardan foydalanilgan. Statistika maʼlumotlarni olishda Oʻzbekiston Respublikasi Milliy statistika qoʻmitasi maʼlumotlariga asoslangan.

Tahlil va natijalar

Soʻnggi yillarda Oʻzbekistonda tadbirkorlikni rivojlantirish boʻyicha amalga oshirilgan chora-tadbirlar natijasida ijobiy oʻzgarishlar kuzatilmoqda. Jumladan, kichik va oʻrta biznes subyektlariga yaratilgan soliq imtiyozlari, kreditlash mexanizmlarining soddalashtirilishi, yer ajratish va litsenziyalash jarayonlarining elektronlashtirilishi orqali ishbilarmonlik muhiti sezilarli darajada yaxshilandi. Bu esa oʻz navbatida, yangi tadbirkorlik subyektlarining paydo boʻlishiga, mavjud korxonalar faoliyatining kengayishiga va natijada yangi ish oʻrinlari yaratilishiga zamin yaratdi.

Oʻzbekiston Respublikasi Milliy statistika qoʻmitasi maʼlumotlariga koʻra, 2024-yil yakuniga qadar kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sektorida band boʻlgan aholining soni umumiy mehnat bozorining 74 foizidan oshdi. Bu esa aholining doimiy daromadga ega boʻlishiga, turmush sharoitlarining yaxshilanishiga va ijtimoiy barqarorlikning taʼminlanishiga xizmat qilmoqda.

1-jadval maʼlumotlari Oʻzbekiston va uning viloyatlari kesimida 2019-2023-yillar davomida kichik tadbirkorlik subyektlarining bandlikdagi oʻrni qanday oʻzgarib borganini izohlaydi.

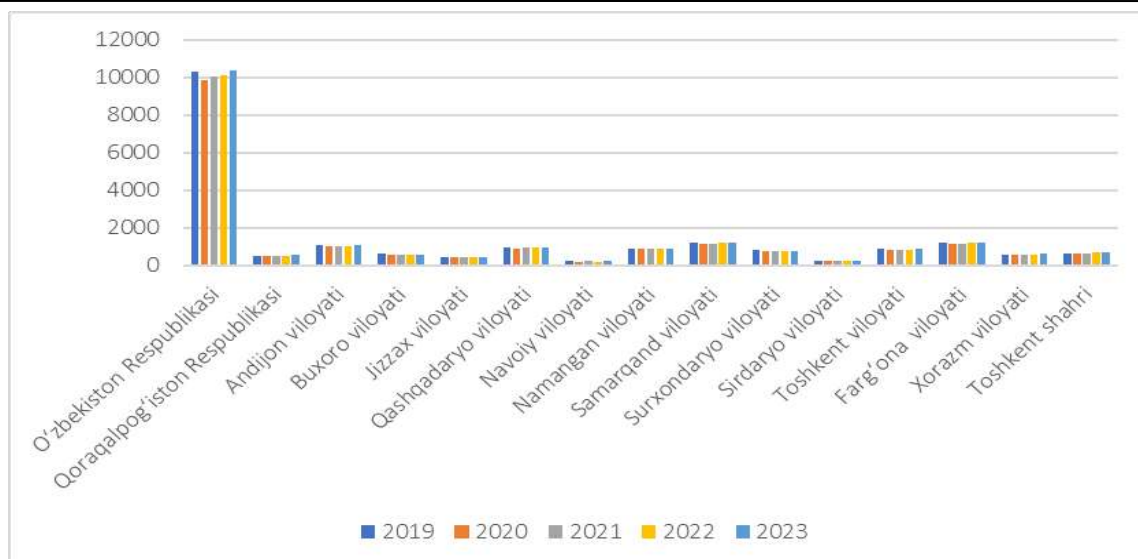
Kichik tadbirkorlik subyektlarining jami bandlikdagi ulushi, foiz

Hudud	2019	2020	2021	2022	2023
O'zbekiston Respublikasi	76,2	74,5	74,5	73,9	74
Qoraqalpog'iston Respublikasi	74,9	74,2	74,2	74,1	74,5
Andijon viloyati	82,1	80,8	80,7	80,2	80,7
Buxoro viloyati	76,1	74,9	74,2	74,3	74,5
Jizzax viloyati	79,7	78,4	78,8	77,3	77,1
Qashqadaryo viloyati	78,5	78,1	78,5	78,2	78,1
Navoiy viloyati	55	51,9	52,3	51,1	52,1
Namangan viloyati	82,8	81,6	82,2	81	80,9
Samarqand viloyati	82,8	81,7	81,5	80,9	81,1
Surxondaryo viloyati	79,6	78,2	78,4	76,9	76,8
Sirdaryo viloyati	76,4	74,5	74,4	72,9	71,9
Toshkent viloyati	72,8	70,8	69,8	70	70,6
Farg'ona viloyati	79,4	78,4	78,5	78,7	79,1
Xorazm viloyati	80,4	79,3	79,1	78,1	78,5
Toshkent shahri	53,7	49,7	50,2	50	49,4

Manba: O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi rasmiy sayti ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzildi

O'zbekiston Respublikasida kichik tadbirkorlik subyektlarining jami bandlikdagi ulushi 2019-yildagi 76,2% dan 2023-yilga kelib 74% ga tushgan. Bu ko'rsatkich nisbatan barqaror saqlangan bo'lsa-da, umumiy tendensiyada ozgina pasayish kuzatilmoqda. Viloyatlar kesimida eng yuqori ko'rsatkichlar Andijon (80,7%), Namangan (80,9%) va Samarqand (81,1%) viloyatlarida qayd etilgan. Ushbu hududlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyati nisbatan rivojlangan bo'lib, bandlik darajasiga sezilarli hissa qo'shmoqda. Ayniqsa, Namangan va Samarqandda ushbu ulush deyarli 2019-yildan buyon 80% atrofida saqlanib qolgan. Farg'ona, Xorazm, Jizzax va Qashqadaryo viloyatlarida ham kichik tadbirkorlikning bandlikdagi ulushi yuqori bo'lib (78–79%), barqaror tendensiya saqlanmoqda. Toshkent shahri va Navoiy viloyati esa eng past ko'rsatkichlarga ega. Xususan, Toshkent shahrida 2019-yildagi 53,7% ko'rsatkich 2023-yilga kelib 49,4% gacha tushgan. Bu kamayish poytaxtda yirik korxona va davlat sektori bandligining nisbatan yuqoriligi bilan izohlanadi. Shuningdek, Navoiy viloyatida bu ko'rsatkich 2019-yildagi 55% dan 2023-yilga kelib 52,1% gacha pasaygan. Toshkent viloyati va Sirdaryo viloyatida esa 2019-yildan 2023-yilgacha pasayish tendensiyasi kuzatilgan. Masalan, Sirdaryo viloyatida bu ko'rsatkich 76,4% dan 71,9% gacha pasaygan.

Shuningdek, O'zbekistonda hududlar kesimida kichik biznes va tadbirkorlik bilan band aholi sonining tahlili 1-rasmda keltirib o'tilgan.

1-rasm. Kichik tadbirkorlik subyektlarida band bo'lganlar soni, ming kishi

Manba: O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi rasmiy sayti ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzildi

2019–2023-yillar davomida O'zbekiston bo'yicha kichik tadbirkorlik subyektlarida band bo'lganlar soni 10318,9 ming kishidan 10373,3 ming kishigacha ortib, umumiy miqyosda ijobiy tendensiyani ko'rsatmoqda. Har yili kichik farq bilan o'sib borayotgan bu ko'rsatkich pandemiyadan keyingi tiklanish davrining samarali kechganligini anglatadi. Ayniqsa, 2022–2023-yillar oralig'ida bandlikda 240 ming kishidan ortiq o'sish kuzatilgan.

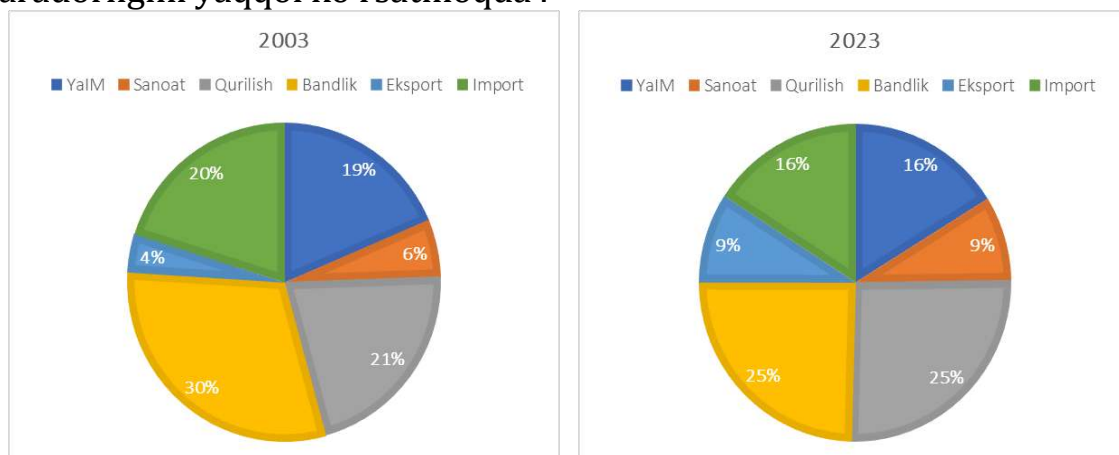
Hududlar bo'yicha tahlil qilinganda, eng yuqori ko'rsatkichlar 2023-yilda Samarqand viloyati (1219,5 ming kishi), Farg'ona viloyati (1230,1 ming kishi) va Andijon (1071,9 ming kishi) viloyatlarida qayd etilgan. Bu viloyatlar tadbirkorlik salohiyati yuqori, aholisi zich joylashgan va ishbilarmonlik muhiti faol bo'lgan hududlardir.

Kichik tadbirkorlikda band bo'lganlar soni o'rtacha darajada bo'lgan viloyatlar: Qashqadaryo viloyati – 952,4 ming kishi; Namangan viloyati – 913,8 ming kishi; Toshkent viloyati – 872 ming kishi; Surxondaryo viloyati – 776,1 ming kishi.

Eng kam bandlik ko'rsatkichi esa quyidagi hududlarda kuzatilgan: Sirdaryo viloyati – 243 ming kishi; Navoiy viloyati – 222,2 ming kishi; Qoraqalpog'iston Respublikasi – 547,6 ming kishi hamda Toshkent shahri – 689,4 ming kishini tashkil etgan.

Tadbirkorlik nafaqat iqtisodiy o'sish va yangi ish o'rinlarini yaratishda, balki aholi daromadlarini barqaror oshirishda ham hal qiluvchi rol o'ynaydi. So'nggi yillarda kichik tadbirkorlik subyektlarining yalpi ichki mahsulotdagi ulushi, sanoat va eksportdagi hissasi sezilarli darajada oshgani bu sohaning iqtisodiyotdagi real ta'sirini tasdiqlaydi. Ayniqsa, bandlikdagi ulushining 2003-yildagi 56,7 foizdan 2023-yilda 74,1 foizga ko'tarilgani, aholini

tadbirkorlik orqali barqaror daromad bilan ta'minlash mexanizmlarining samaradorligini yaqqol ko'rsatmoqda.

2-rasm. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning ulushi, umumiy hajmga nisbatan % da

Manba: O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi rasmiy sayti ma'lumotlari asosida muallif tomonidan tuzildi

Bundan tashqari, ekologik toza ishlab chiqarish va “yashil iqtisodiyot” konsepsiyasi asosida amalga oshirilayotgan loyihalar innovatsion tadbirkorlikni kengaytirishga xizmat qilmoqda. Qayta tiklanuvchi energiya manbalari, energiya tejamkor texnologiyalardan foydalanish orqali nafaqat ishlab chiqarish samaradorligi oshmoqda, balki ekologik muhitni asrashga ham hissa qo'shilmoqda.

Umuman olganda, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan siyosiy va iqtisodiy mexanizmlar aholining turmush farovonligiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Aholining iste'mol xarajatlari, moliyaviy mustaqilligi va ijtimoiy xizmatlardan foydalanish darajasi oshgan. Bu esa O'zbekistonda tadbirkorlikni faollashtirish aholining hayot sifati va iqtisodiy imkoniyatlarini yaxshilashda muhim omilga aylanganini isbotlaydi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda tadbirkorlik faoliyatining rivojlanishi aholining turmush darajasiga bevosita ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, kichik va o'rta biznes subyektlari orqali yangi ish o'rinlarining yaratilishi, aholi daromadlarining barqarorligi va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynamoqda. Hududlar kesimidagi tahlilga ko'ra, Farg'ona, Samarqand va Andijon viloyatlarida bu jarayon ancha faol kechayotgan bo'lsa, Toshkent shahri va Navoiy viloyatida tadbirkorlikda bandlik darajasi pastligicha qolmoqda. Bu esa har bir hududga xos strategik yondashuvlarni ishlab chiqish zarurligini ko'rsatadi. Shu bilan birga, ekologik va innovatsion tadbirkorlik yo'nalishlarining qo'llab-quvvatlanishi iqtisodiy o'sishning sifat jihatidan yangi bosqichga chiqishini ta'minlaydi. Maqolada ilgari surilgan ilmiy va statistik asoslar tadbirkorlikni rivojlantirish orqali barqaror farovonlikka erishish mumkinligini isbotlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Schumpeter, J. A. (1934). The Theory of Economic Development. Cambridge: Harvard University Press.
2. Kirzner, I. M. (1973). Competition and Entrepreneurship. Chicago: University of Chicago Press.
3. Drucker, P. F. (1985). Innovation and Entrepreneurship. New York: Harper & Row.
4. Q.X.Abduraxmanov. Mehnat iqtisodiyoti: nazariya va amaliyot. O'zRFA "Fan" nashriyoti davlat korxonasi, Toshkent, 2019
5. Abdurahmonova G.Q. Inson resurslarni boshqarish. Darslik. –T.: O`zRFA “Fan” nashriyoti davlat korxonasi, 2021. – 696 b.
6. Z.Rakhmanov, A.Khakimov. Uzbekistan's practice on development of entrepreneurship between youth. South Asian Journal of Marketing & Management, 10(6):17, January 2020. DOI: 10.5958/2249-877X.2020.00039.9
7. Худойбердиев З.Я. ва б. Тадбиркорлик ва ишга жойлаштириш технологияси асослари. 2-нашр. Ўқув қўлланма. –Т.: “ILM ZIYO”, 2017й. - 344 б
8. Abduramanov, X., Arabov, N., & Xolmuxamedov, M. (2021). Aholi daromadlari va turmush sifati. Toshkent: Iqtisodiyot va ta'lim nashriyoti.
9. A.B.Irmatova. Aholi kambag'alligining konseptual yondashuvlari. Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali, 2024-yil 2-son. <https://laboreconomics.uz/article/196>
10. G.K.Abduraxmanova; S.B.G'oyipnazarov; S.P.Qurbonov. Mamlakat aholisini unumli bandlik yordamida tuzatishni ta'minlash. Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali, 2024-yil 1-son. <https://laboreconomics.uz/article/161>
11. Manba: O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi rasmiy sayti ma'lumotlari, www.stat.uz

Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali

+998 71 239 28 13

Tashkent, Uzbekistan

ilmiymaktab@gmail.com

www.laboreconomics.uz